

جستاری در آفرینش خاطرات جمعی و حس مکان، در اراضی سوخته و بافت‌های فرسوده در شهرها

نیلوفر لک^{۱*}، محمد پروا^۲

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه معماری، واحد شیراز، دانشگاه آزاد شیراز، شیراز، ایران

۲- دکترای معماری، دانشگاه آزاد شیراز

خلاصه

اراضی سوخته به مکان‌هایی فاقد معنا و نماد در دل شهرها تبدیل شده‌اند. مکان‌هایی که روزی برای قرارگیری در خارج از شهر طراحی شده بودند و امروز با گسترش شهری نتوانسته‌اند نقش واقعی خود را پیدا کنند؛ به همین دلیل در حوزه‌ی بی‌مکانی قرار می‌گیرند. بازسازی و باززنده‌سازی این اراضی، بحثی مهم در هویت کنونی شهرهای امروزی است. این بافت‌ها، بخش قابل توجهی از شهرهای کشور را تشکیل می‌دهند که به دلیل معضلات خاص خود به بخش‌های مسئله‌دار شهرها تبدیل شده و حضور انسان در شهر را با معضل رو به رو ساخته‌اند. بنابراین زدوده شدن خاطرات جمعی و افول حیات شهری از عواقب پهنه‌های فرسوده و اراضی سوخته محسوب می‌شود. خاطرات جمعی به وجود آمده در بافت‌های فرسوده، به مرور زمان از بین می‌روند. بنابراین، جوامع بعدی فاقد خاطره می‌شوند. در این مقاله با هدف بازیابی و معرفی نقش هر یک از عناصر و اجزای تشکیل دهنده خاطرات جمعی و حس مکان، بر پایه مرور متون و اسناد مرتبط در این زمینه؛ به بررسی آراء و نظرات صاحب نظران پرداخته شده است. با توجه به این اهمیت کوشش شده با شناخت ماهیت خاطره و مکان، ارتباط میان آن‌ها با نگاهی به بافت‌های فرسوده و اراضی سوخته مورد بحث قرار گیرد و مدل مفهومی چگونگی شکل‌گیری خاطرات جمعی در این بافت‌ها ارائه گردد. هدف این تحقیق بررسی چگونگی ایجاد خاطرات جمعی در فضاهای فرسوده است. و در نهایت نتایج تحقیق قابل تبدیل به فرآیندی برای ایجاد خاطرات جمعی در این اراضی می‌باشد.

کلمات کلیدی: اراضی سوخته، بافت فرسوده، خاطره جمعی، حس مکان، هویت.

۱. مقدمه

اگر حوزه شهری به عنوان یک پدیده، به دلیل عدم توانایی تطبیق با شرایط زمانی، ضعف مفرط عملکردی یا کالبدی و یاقفدان هویت مندی مطلوب و ضعف در القاء حس مکان و تعلق به استفاده‌کننده و ساکنانش، ناکارآمد تشخیص داده شود، می‌توان بافت مذکور را فرسوده دانست و به مداخله در این بافت با توجه به شرایط مکانی و زمانی آن اقدام کرد [۱].

* این مقاله برگرفته از مطالعات پایان‌نامه کارشناسی ارشد نیلوفر لک با عنوان "تغییر کاربری سیلوهای گندم شیراز به مجموعه فرهنگی با تاکید بر بهبود خاطره جمعی" است که با راهنمایی دکتر "محمد پروا" در دانشکده هنر و معماری دانشگاه آزاد اسلامی شیراز صورت گرفته است.